

מלאכת מחשבת

דיון לעומק בנושאים עיוניים ~ רעיונות והערות ~ בפרשת השבוע

פרשת השבוע "בראשית" (ובו ד' עניינים בביאור הפרשה ופרק "נחשבה")

"מתוך ההפיכה" (סיפור היסטורי מפעים מהעבר הלא רחוק)

פרק פ"א "שחמט מוחות"

~~~~~

שהיו אותן הארצות תחת שליטת הארצות שמהם גזלם, וביותר את ארץ ישראל עצמה גזלו מבני שם, אי"כ מה כי ילינו על ישראל שגברו עליהם במלחמה ועתה הם אדוני הארץ?

והנה הרא"מ ז"ל תירץ את הקושיא הראשונה, דכוונת רבי יצחק בשאלתו הייתה: למה נקראת התורה בשם זה כי הוא מלשון הוראה, נמצא שעיקר מטרת כתיבת התורה היא, כדי להורות את המצוות לישראל, אם כן סיפור הבריאה עם כל חשיבותה כדי שנדע את האמונה (כטענת הרמב"ן על קושית ר' יצחק) צריכה הייתה להיכתב בספר בנפרד שלא במסגרת התורה אלא כאחד מכ"ד ספרים, כפי שאיוב שנכתב בידי משה רבינו אף הוא לא נכתב בתורה אלא כספר נפרד, על כן לא היו צריכים לפתוח את התורה עצמה בסיפור בראשית רק במצוות, ואת סיפור האמונה עם כל חשיבותו, נכתב בספר נפרד?

לזה ביאר ר' יצחק, דמטרת האריכות הייתה, כדי שנדע שהקב"ה נותן את התורה רק לאלו שמקיימים את המצוות ונוטלה מן החוטאים, כפי שהיה בעת המבול ובדור הפלגה ובסדום וכן הכה את מצרים. כל זה כדי לתת את הארץ לאלו ששומרים את התורה והמצוות. לפיכך אריכות ספר בראשית חוזרת כשני, להנחיל לנו את המושג שארץ ישראל שייכת לעם ישראל בזכות התורה ובלעדיה אין היא שייכת להם.

(לכאורה כדי לתרץ את קושית הרמב"ן ז"ל על ר' יצחק, שחייבים את האמונה כי יסוד היסודות ואי אפשר לכתוב התורה בלי יסוד האמונה, ע"ז די היה לתרץ, אה"נ אין להשמיט את סיפור האמונה לחלוטין, אבל לשם מה צריכים לכתוב זאת בספר בראשית, די לכתוב זאת בספר נפרד, ואת התורה עצמה תיכתב בספר מצוות בלבד, כפי שמוני המצוות סידרו לנו ספרים מיוחדים בהן נמנו כל המצוות עשה ולא תעשה, למה יש לנו צורך בכל סיפור בראשית, וזוהי כוונת הרא"מ באריכותו, ליישב את דברי רבי יצחק שצריכים בהכרח את כל סיפור בראשית, כדי שנדע שאי אפשר לקבל את ארץ ישראל בלי לשמור על כל המצוות.

ואפשר שכוונת הרמב"ן בקושייתו על רבי יצחק הייתה, דמכל מקום אי אפשר להשמיט את יסוד האמונה מהתורה כי היא חלק אינטגרלי של התורה ואי אפשר

א) בעניין שנכתבו כל מעשה הבריאה בתורה.

איתא בפרשה (בראשית (פר' א' פס' א') "בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ".

ובפרש"י: "אמר ר' יצחק, לא היה צריך להתחיל את התורה, אלא מ"החודש הזה לכם" שהיא המצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל, ומה טעם פתח בבראשית? משום "כוח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גויים" (תהילים פרק קי"א פס' ו'), שאם יאמרו אומות העולם לישראל, לסטים אתם, שכבשתם ארצות שבעה גויים, הם אומרים להם כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישרה בעיניו, ברצונו נתנה להם וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו".

דברי רבי יצחק צריכים ביאור רחב:

א) ראשית תמיהתו לא מובנת לנו, וכי יש דיבור אחד בתורה שהוא לבטלה, והלא יותר מכך נאמר לנו, דאין דבר ריק בתורה, אפילו "אחות לוטן תמנע" והיאך ניתן לומר על כל כך הרבה פרשיות בתורה שכביכול מיותרות הן?

ב) צריך להבין, וכי דבר ריק לכתוב את מעשה הבריאה, שהוא יסוד גדול לאמונה, כי בלא אמונה אין טעם לכל קיום המצוות, שהרי אם אין אמונה בבורא ח"ו, אין תורה ואין מצוות, ומה טעם לכתוב שהבורא יתברך ציווה את משה רבינו על מצוות קידוש החודש, אם אין לנו את יסודות האמונה?

ג) גם התשובה אינה מובנית, אם כל התכלית כדי לדעת שהקב"ה ברא את העולם והוא יכול ליקח ממנו שירצה ולתתה למי שירצה, אם כן די היה בכתיבת פרשת בראשית בלבד, כדי שנדע שהבורא יתברך הוא היוצר והמצווה וברצונו יתן להם וברצונו יקחנה מהם ויתנה לנו, למה צריכים להרחיב בכל כך הרבה פרשיות, עד המצווה הראשונה?

ד) גם צריכים להבין, מה עניין כיבוש ארץ ישראל לעצם קיום המצוות?

ה) עצם טענת הגויים משוללת יסוד, כיון שכיבוש מלחמה שמיה כיבוש, ואף הגויים עצמם כבשו ארצות ומכוח כיבוש מלחמה החזיקו בהם ולא שתו לבם לזה

ובזה לכאורה אין מענה לקושיית ר' יצחק, שלא היה לכתוב אלא מהחודש הזה לכם?

ובאמת נסתפק מרן הגרי"ז הלוי זי"ע בעניין כתיבת ספר הברית, האם מה שמשה רבינו כתב זאת היה מדין כתיבת ספר תורה דהיינו שהיה זה חלק ממצוות כתיבת ספר התורה בכללותה, ועד עתה לא היה רק עד מתן תורה ומצוות שניתנו במרה (ואף שאין התורה נכתבת פרשיות לעצמן? אפשר דכל זה רק אחרי שכבר נדבקה ונשלמה התורה כולה דאין היכי תמצי לכותבה פרשיות בפני עצמן, אבל כל עוד לא נגמרה התורה היה על משה לכתוב כל מצוה ומצוה שנאמרה לו מפי הקב"ה עד להשלמת כל התורה כולה). או שהיה בזה דין מיוחד של כתיבת ספר הברית, ואין לזה כל שייכות עם מצוות כתיבת ספר התורה.

ורצה מרן הגרי"ז זי"ע להוכיח דהיה לספר הברית דין כתיבה מיוחד בפני עצמו, שהרי בפרשת כי תשא (פ"ד פס' כ"ז) נאמר "ויאמר ה' אל משה כתב לך את הדברים האלה כי על פי הדברים האלה כרתי איתך ברית ואת ישראל" ובפרש"י: "את הדברים האלה, ולא אתה רשאי לכתוב תורה שבע"פ". ובפשטות נאמרה כעת ההלכה, לכתוב את ספר התורה, ובזה נתחדשה ההלכה שתורה שבכתב אי אתה רשאי לאומרה בעל פה, וכן להיפך, תורה שבעל פה אי אתה ראשי לכותבה. הרי שלא נצטוו על כתיבת התורה שבכתב רק לאחר חטא העגל, אבל קודם חטא העגל עדיין לא היה מצוות כתיבת ספר תורה, אלא היה בזה דין מיוחד של כתיבת ספר הברית.

ולכאורה לפי"ז ודאי תקשה קושייתנו, דאם תרי דיני הו, ספר התורה וספר הברית, וספר התורה נכתב רק לאחר חטא העגל ובה צריכה הייתה להיות כתובה כל התורה כולה ואת סיבת המחייב של המצוות שהיא ניתנת ארץ ישראל לעם ישראל, כפי שביאר רבי יצחק, אבל ספר הברית שכל מהותו כריתת ברית עם בני ישראל, לשם מה נכתבו בו כל הפרשיות, דמה טעם בזה? ואולי אה"נ, אבל כיון שכך נעשתה התורה שהיא מכילה את בריאת העולם ואת כל השתלשלות עם ישראל, אין מקום לכתוב שני ספרים, אף אם במהותם שונים הם, ועדיין הדברים צ"ע.

ובעיקר הקושיא של ר' יצחק, שמהחודש הזה לכם היו צריכים לכתוב את התורה צריך ביאור רב, שהרי איכא ג' מצוות בספר בראשית עצמה, ולמעשה מצווים בהם כלל ישראל, מילה וגיד הנשה (ואף פ"ו) והיאך ניתן לאחר? והרא"מ ז"ל כתב דמכל מקום מצוות מסוימות כמילה וגיד הנשה נצטוו בהם בזמנו רק יחידים ולא הכלל, ומצוות קידוש החודש נצטוו כלל ישראל כציבור, לפיכך הקושיא הייתה, שישנו את הסדר ויכתבו את המצוות רק לאחר מיכן. ומכל מקום הדברים צ"ב, דהרי פסח עצמה שכעת מצטווים בה נאמר בזה "כל ערל לא יאכל בו" ואם לא נדע ממצוות מילה היאך יזהר בה, וצ"ע.

לכתבה כספר בפני עצמו, דזה כביכול משווה לה "שניות" ואי אפשר להשמיט את יסוד היסודות של התורה מהתורה עצמה, כי בלא זה אין כל קיום וערך למצוות, ועל כן ערך האמונה עצמה היא חלק בלתי נפרד מהתורה עצמה. ועייין ברמב"ן איך ביאר דברי ר' יצחק ואכמ"ל).

ובמפרשים מבארים כל אחד לפי עניינו (ועייין באריכות ברא"מ גו"א ובלבוש). דעניין ישוב ארץ ישראל שייך היטב לעניין המצוות, כיון דעיקר המצוות תלויות הן בישוב ארץ ישראל, לא מיבעי עצם המצוות התלויות בארץ, דבלא כיבוש וישוב ארץ אין כל טעם לחיובם, אלא אף שאר המצוות יש להן שייכות עם השייכות של עם ישראל עם ארץ ישראל, כפי שמתבאר ברמב"ן (פ"ו ויצא), דעיקר קיום המצוות היו בגין קדושת ארץ ישראל, ומשם הוחלו על עם ישראל כל החיובים, חובת הארץ והגוף, לפיכך עיקר טענת הגויים הייתה, דארץ ישראל מעיקרה לא הייתה של עם ישראל, ואף אם הוחזקו בהן, מכל מקום אין היא הארץ שנבחרה להם, אלא רק מכוח כיבוש תפסוה, ואם יכבשוה מידם תפקע מהם, כאילו לא היו בה מעולם, על כן אין טעם המצוות תלויה בארץ.

נמצא שבאו בזה להכחיש את עיקר כוח התורה, ועל כן צריכה התורה להוכיח, דמעיקר הדין קיבלו ישראל את כוח הבעלות על הארץ, לפיכך צריכה היא לפתוח בכל מעשה הבריאה עד מתן תורה, כדי להוכיח את כל סדר השתלשלות הבריאה שעיקר הבריאה הייתה בשביל עם ישראל, שכן הם צאצאי אברהם אבינו שיצא כנגד כל העולם כולו שהיו שטופים בע"ז, ואת כל סדר השתלשלות צאצאיו וירידתם למצרים כדי שלאחר שיצאו ממצרים יקבלו את התורה ובגין זאת יקבלו את ארץ ישראל כירושה להם מהאבות, וכדי שנדע שהעם הנבחר הוא, יעקב ובניו הייתה צריכה התורה להאריך בכל זה.

נמצא לפי זה דאע"פ שהתורה היא ביסודה ספר מצוות, מכל מקום צריכים לכתוב את סיבת המחייב לכל המצוות שהיא ירושת הארץ ובלעדיה אין טעם לכל המצוות (ובדרך זו מתיישבות היטב כמין חומר כל הקושיות שהבאנו מלבד האחרונה).

ברם יש לעיין, דהנה בפרשת משפטים (שמות פ"ד פס' ד') כתיב "ויכתוב משה את כל דברי ה' וישכם בבקר ויבן מזבח תחת ההר ושתים עשרה מצבה לשנים עשר שבטי ישראל" ובפרש"י: ויכתוב משה מבראשית ועד מתן תורה, וכתב מצוות שנצטוו במרה".

והנה בעניין כתיבת ספר הברית, לא היה לכאורה עדיין את מתן תורה שהיא עיקר התורה שנצטוו בה ישראל. ויש להבין למה צריך היה לכתוב את כל ספר בראשית עד מתן תורה. דלכאורה לא היה לו לכתוב רק את עיקר הציוויים שנצטוו בהם כעת שבשבילם הם נעשים לעם, שהרי אין זה הספר שנכתב כספר תורה שצריך לשמש כטענה לאומות העולם אלא רק לעם ישראל נכתב.

להבין שאם היו שומרים את מצוות התורה לא היו נאבדים, אבל כיון שאף הם הפרו את התורה, לפיכך נגזר עליהם להיאבד מן העולם וארצם תיכבש על ידי בני ישראל שישמרו את התורה, ואף את בני ישראל התורה חוזרת ומזהרת שישמרו על המצוות, דבלא זה תקיא אותם הארץ, כפי שהקיא את הגוי שהיה לפניו, נמצא שכל מצוות התורה הן הישרות, ממילא יבינו שהעולם נברא בשביל אלו ששומרים את התורה והמצוות.

ומדויק בזה לשון ר' יצחק, לא היה צריך להתחיל את התורה במעשה הבריאה, כלומר שהיה לתורה לכתוב את סיפור הבריאה בפני עצמו, שיהיה ספר נפרד, כפי שספר איוב שנכתב על ידי משה רבינו נכתב כספר בפני עצמו. ועל כן צריכה התורה להתחיל מהמצוות שנאמרו לעם ישראל כעם ולא כיחידים.

ועל זה הוא מתרץ, כדי שלא יאמרו האומות לסטים אתם, כלומר בריאת העולם אינה קשורה לתורה, אלא הקב"ה ברא אותה לכל יושבי העולם, וכל אומה שבחרה לעצמה ארץ יש לה עליה חזקה, ואם בני ישראל באים לקחת מהם את הארץ בשביל שיוכלו לקיים עליה את מצוותיהם, זה גופא מעשה לסטיות, כי אין כל שייכות בין מצוות לישיבה בארץ ואין זו תואנה למעשה מלחמה.

לפיכך התחילה התורה עם סיפור הבריאה, לומר שכל מטרת הבריאה היא בשביל שישבו בה ויקיימו בה את המצוות וממילא אין לשום אומה שלא מקיימת את המצוות חזקה עליה, ולפיכך אף שמתחילה נתן להם הקב"ה את ארץ ישראל, אבל ברגע שחטאו ועבדו ע"ז ושאר העבירות נתחייבו כליה. ולפיכך באו בני ישראל שהם צאצאי אברהם אבינו שהיה אברהם העברי שלחם בכל העולם והחדיר את האמונה בבורא יתברך במסירות נפש, לפיכך נטלה מהם ומסרה לעם ישראל, כדי שישבו בה ויקיימו את המצוות.

וצ"ל שאף כל אומות העולם ידעו את מעלת ארץ ישראל, שהיא הארץ המיוחדת ועיקר תכלית בריאת העולם הייתה בשביל ארץ ישראל ולפיכך כל הויכוח והנדון הוא רק על ארץ ישראל שהיא הארץ המובחרת מכל, ועל כן תכלית קיום המצוות שייך וקשור אליה יותר מכל העולם כולו, ודו"ק היטב.

ועדיין צ"ב, מי יהיו אלו הטוענים כנגד עם ישראל, אם נאמר שהם ז' האומות שיושבים בארץ לכשיבואו עם ישראל לכבוש את הארץ מידם, ואז יטענו להם ליסטים אתם, אין זה מובן כלל, שהרי בשעת מלחמה אין לנו איתם שום משא ומתן, שעה שהתורה מצווה ומזהירה אותנו לאבד מהם כל נשמה, ואף אם נאמר שיטענו מצד עצמם, והתורה רוצה למנוע מאיתם כזו טענה, וודאי שאין לזה כל מובן, כי הם לא יבואו להתווכח איתם על גזלת הארץ, שעה שהם מבקשים על חייהם, ולוואי שיתנו להם את החיים וישלחום לארץ

ובספר "אור החמה" (להגאון הקדוש רבי זונדל קרויזר זצוק"ל מענקי התורה שבירושלים ת"ו) דחק לומר דכוונת ר' יצחק בקושייתו הייתה, דכוון דהתורה נקראת מורשה כדכתיב "תורה ציווה לנו משה מורשה קהילת יעקב" דהיינו שהיא מורשה לנו מימי אבותינו. א"כ היה לה רק לפתוח במצוות החודש שמיד תאפיין כי התורה קשורה לעם ישראל ואינה כלל עולמית, ואחרי כן נכלול בה את כל המצוות כמילה גיד הנשה וכל ענייני האמונה (ובלאו הכי אין סדר בתורה ואין מוקדם ומאוחר בתורה).

אלא דעדיין הדברים אינם מחוורים, בהמשך דברי ר' יצחק (קושיא ה'), שלפיכך ניתנה התורה מבראשית, כדי למנוע את טענת אומות העולם, ליסטים אתם שכבשתם ארצות שבעה גויים, דלכאורה יכולים היו ישראל לטעון להם שמקיימים הם בזה את מצוות התורה, דכתיב "וירשתם אותה וישבתם בה", וכמו כן נצטוו מפי קוב"ה, "לא תחיה כל נשמה", וכיון שעושים כן על פי ציווי המלך קוב"ה, טענת ליסטים מאן דכר שמייהו?

ואם טענת הגויים תהיה שיש להם ח"ו תורה של ליסטים, א"כ מה יועיל שתכתוב התורה את סדר בראשית, והלא אם ירצו להלעז על התורה, איך יפקיעו מהם את הלעז? ועוד דאם ירצו, יוכלו היהודים להשיב להם כטענתם, והלא אף אתם עצמכם גזלנים שהרי גזלתם את הארץ עצמה מידי צאצאי שם וכמו שפירש"י על "והכנעני אז בארץ".

וב"אור החמה" ביאר, דזו גופא הייתה תשובת ר' יצחק, דאי אפשר להתחיל את התורה מהחודש הזה לכם, שבזה היא מורה לנו כי התורה ניתנה רק לעם ישראל, כי בזה יהיה כביכול לעז שיטענו אומות העולם, שאם כל מצוות התורה ניתנו לעם ישראל, כדי שירשו את ז' אומות העולם, א"כ נמצא דיסוד התורה בנוי כביכול על לסטיות, שהרי בלא חוקי התורה, היו יושבים כאן ז' האומות עד היום, ורק בשביל שבני ישראל יקיימו את התורה לקחו מהם את הארץ.

אף שטענה זו היא שטותית, שהרי "כיבוש מלחמה שמייה כיבוש" ואף הם עצמם כבשו את הארץ מידי צאצאי שם, מכל מקום הם יאמרו, אנו לא עשינו חוקה שמעודדת לכבוש את הזולת, אלא שבשל קשרי מלחמה יצאנו כנגד אותן אומות שישבו בה וכבשנו את הארץ מידי האומות הללו, אבל שתהיה תורה שמעודדת לכבוש את הארץ, כדי שיוכלו לקיים בה את המצוות שלה, דבר זה נראה להם כביכול חוקי לסטיות.

על כן, כדי למנוע מהם טענה זו, אפילו שאין היא נכונה, מכל מקום כדי שחלילה וחס לא יצא לעז על התורה, בשביל זה החלה לכתוב מבראשית, להורות את סדר בריאת העולם, כי הבורא ברא את העולם בשביל שישמרו את מצוותיו, ולפי שדור המבול ודור הפלגה ודור סדום ועמורה כל אחד מהם עבר על חוקי התורה, בשביל זה נדונו להיאבד. ממילא היה לז' האומות

ממוחזקות ישנה, רק בגלל שאי פעם ישבו בהם עם ישראל, כי מרגע שגורשו מעל הארץ הפכה הארץ הפקר שממה לכל מי שיקדים ויתפוס, וכיון שהם קדמו ותפסו, הרי הם אדוני הארץ ואנחנו הגזלנים, ולזה אין להם כל מענה. ודו"ק היטב.

***

(מהרה"ג החו"ב בעל ויברך דוד שליט"א)

(ב) חידוש האור הגנוז בכל יום ויום

וַיַּעַשׂ אֱלֹקִים אֶת שְׁנֵי הַמְּאֹרֹת הַגְּדֹלִים אֶת הַמְּאֹר הַגָּדֹל לְמַמְשְׁלַת הַיּוֹם וְאֶת הַמְּאֹר הַקָּטָן לְמַמְשְׁלַת הַלַּיְלָה (א, טז)

פירש רש"י: "המארת הגדולים. שיום נבראו, ונתמעטה הלבנה על שקטרגה ואמרה אי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד", ומקורו בגמרא חולין ס' ע"ב ובמדרשים.

והנה בתפילה אנו אומרים בסוף ברכת יוצר אור: "המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית כאמור לעשה אורים גדולים כי לעולם חסדו", משמע דפירוש הפסוק "לעושה אורים גדולים" הוא שהקב"ה מחדש בכל יום את האורים הגדולים, ולכאורה הוא תמוה מאוד, שהרי "אורים גדולים" ג"כ משמע ששניהם שיום, ועל כרחך הכוונה למה שהיה בעת הבריאה שאז נבראו שני המאורות שיום בגדלם ואורם, אך כיום אחר מיעוט הירח אין "אורים גדולים" אלא יש אור גדול ואור קטן, ואם כן איך שייך לפרש את הפסוק על כל יום ויום, הלא כיום אין "אורים גדולים" כלל.

ותשובה לזה למדתי בס"ד ממה שכתב בסידור חסידי אשכנז על ברוך שאמר: "ברוך אומר ועושה מעשה בראשית, הם המאורות שמתחדשים בכל יום ויום כדדרשין באגדה לעושה אורים גדולים כי לעולם חסדו, על שם שמתחדשים בכל יום כמו שנעשו בששת ימי בראשית, לך קורין אותם גדולים", עכ"ל, הרי לנו חידוש נפלא, שבאמת בכל יום המאורות מתחדשים מעין מה שהיו בעת בריאתם שאז שניהם היו מאורות גדולים.

וכענין הזה ממש מצאתי בס"ד גם בספר אדיר במרום לרבינו הגדול הרמח"ל ז"ל (עמ' תנ"ב), שכתב: "וסוד זה המאיר לארץ ולדרים עליה ברחמים... כי הנה בכל יום כשהשמש יוצא אז מתעורר החדש שבו נעשתה כל הבריאה, והוא מתעורר בכח שלם בסוד לעושה אורים גדולים, שגם עכשיו תחלת הארה היא בבחינת אור שנברא ביום ראשון וכמו שעתידיים להיות לעתיד לבא, אלא שאין זה עומד כי אם רגעים מעט וחוזרים ונשארים בבחינת המעשה להנהיג את העולם כראוי".

אחרת, לטעון על גזלת הארץ בעת שצריכים לבקש על חיים, היא טענה שלא במקום! ומה גם, שכלל לא עומדים איתם בקשרי משא ומתן שצריכים כלל לענות להם, ומדברי רבי יצחק נראה שיש לנו עבורם תשובה לטענתם? אלא מאי נאמר, דהכוונה היא לאותם שישארו בארץ כשבני ישראל לא יקיימו את מאמר הקב"ה, אין זה נכון, כי כלפיהם באמת אין לנו כל זכות טענה, כפי שהתורה עצמה מזהירה, שאותם גויים יהיו לצרים ולצנינים בצדיהם.

אלא מאי נאמר, שהכוונה היא כלפי אומות העולם שהם יטענו כלפי עם ישראל, איך זה כבשתם ונישלתם את האומות שישבו בארץ שלהם, לכאורה אין לזה כל מובן, שהרי אין הם צד בטענה, ומה זכות טענה יש לטעון כלפי עם ישראל, שאנו צריכים להצטדק כלפיהם?

והרציתי בזמנו קושיא זו, למרן הגאון הגדול רבי צבי דרבקין שליט"א, ראש ישיבת "גרדונא באר יעקב". ואמר לי, דבאמת הכוונה היא כלפי כל אומות העולם, ואף שבאמת אין הם כלל בעלי זכות טענה, מכל מקום כדי שחלילה וחס לא תהיה לאיזו אומה שבעולם, איזו טענה על התורה, שכביכול התירה לנו מעשי גזילה, על כן צריכים לשנות את כל מעשה הבריאה, כדי שנדע כי הזכות לשבת בארץ מותנית בכך שמקיימים את המצוות, ורק אדעתא דהכי ניתנה הארץ ליושביה. וכיון שזו האומות לא קיימו את התורה, לא הייתה להם את הזכות לשבת על הארץ ולפיכך ניתנה לעם ישראל, כדי שהם יקיימו עליה את כל המצוות, ובאם וכאשר לא יקיימו את המצוות יגלו מעל הארץ, כי הארץ איננה מסוגלת לקיים עוברי עבירה.

נמצא בזה, שכל סיפור בראשית עד החודש הזה, נאמר רק כדי למנוע כל טענה כנגד התורה, שכביכול התירה לגזול את הארץ מאומה שכבר הייתה מוחזקת בה.

ואפשר עוד, שגם כל זה נועד בשבילנו, לדעת שבעצם אין לנו כל זכות תפיסה בארץ ישראל, אם אנו לא שומרים על המצוות שלה. כי "הקושאן" שלנו לארץ היא התורה והמצוות, ואי אפשר לבוא לתבוע את הזכות על הארץ, רק מכוח איזושהי חזקה היסטורית כפי שמדמים אותם "חופשים" ששייך לעשות "פלגינן" לעשות את התורה כקושאן על הארץ, בלי כל מחויבות לשמירת המצוות רח"ל.

לפיכך מקדים לנו רש"י את מאמר רבי יצחק (שיש אומרים שהיה זה אביו זצ"ל, כפי שמביא ב"דברי דוד" לט"ז כי במדרש מופיעה המימרא בשינוי לשון ולא נכתב שאמר זאת תנא בשם ר' יצחק) להשמיענו תיכף בתחילת התורה, כי כל כוח המחזקות של עם ישראל בארץ ישראל בזה שהם שומרים את כל תרי"ג המצוות שלהם, דבלא זה אכן הם גזלנים, כי ממי"א. אם אין לישיבה בארץ כל שייכות עם שמירת תורה ומצוות, אם כן ז' אומות העולם היו מוחזקים לפנינו, ולאחר שגורשנו מהארץ הרי הישמעאלים יושבים בה מאות בשנים ובאיזה כוח באים הם החופשים לנשל בעלים

ולהאמור יש לבאר, שאותו אור הגנוז שאמרנו שמתחדש ממנו ניצוץ בכל יום, יאיר לנו לעתיד בשלימות (ועיין מה שכתבתי בענין זה בס"ד במאמר לפרשת בראשית דאשתקד).

וכן מוכח מנוסח ארץ ישראל קדמון מזמן הגאונים, שאמרו כאן: **"תאיר באורך על ציון ותזרח בכבודך על ירושלים ותאמר לעניה סוערה קומי אורי כי בא אורך, ככתוב קומי אורי כי בא אורך וכבוד ה' עליך זרח ונאמר לעשה אורים גדולים כי לעולם חסדו, בא"י יוצר המאורות"**¹, משמע שהאור שיזרח לעתיד לבא הוא אותו אור שעליו נאמר לעשה אורים גדולים.

והנה ידוע מה שכתב בנפש החיים שער א' פ"ב:

"אבל הוא ית"ש כמו בעת בריאת העולמות כולם, בראם והמציאם הוא יתברך יש מאין בכוחו הבלתי תכלית, כן מאז כל יום וכל רגע ממש, כל כח מציאותם וסדרם וקיומם תלוי רק במה שהוא ית"ש משפיע בהם ברצונו יתברך כל רגע כח ושפעת אור חדש, ואילו היה הוא יתברך מסלק מהם כח השפעתו אף רגע אחת, כרגע היו כולם לאפס ותוהו, וכמו שישדו אנשי כנסת הגדולה המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, היינו תמיד ממש, כל עת ורגע, וראייתם מפורשת, כאמור לעשה אורים גדולים, שלא אמר עשה אלא עושה".

ולפי דבריו צ"ל שלא רק בכל יום, אלא גם בכל רגע ורגע מתחדש ניצוץ אחר מהאור הגנוז שעליו נאמר לעשה אורים גדולים, ובהשקפה ראשונה דבריו נראים סותרים לדברי סידור חסידי אשכנז והרמח"ל והגרי"א חבר הנ"ל שלפי דבריהם חידוש זה הוא רק בכל יום ולא בכל רגע ורגע, אך נראה פשוט דאין זו סתירה, כי יש בחינה של חידוש כללי לכל אותו יום, ויש גם בחינה של חידוש פרטי בכל רגע ורגע.

ובהקדמת הנצי"ב לחיבורו העמק שאלה על השאלות הנקראת "קדמת העמק" בס"י ב' אות ז', כתב:

"והנני מבאר ע"פ קבלת אמת זו מאמרם ז"ל במסכת ע"ז דף ג' ג' שעות ראשונות של יום הקב"ה יושב ועוסק בתורה ואין הבנה פשטית לזה העסק, ועוד קאמר שם ובליליא מאי עביד כו' ואב"א יושב ושמע שירה מפי חיות שנאמר יומם יצוה ה' חסדו כו', וקשה מה חסד הוא ית"ש עושה בשעות שעוסק בתורה... אלא נראה דפי' הקב"ה עוסק בתורה היינו הך שסדרו אנשי כנה"ג בברכת יוצר אור המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, וברור שמחדש באותו אופן שברא מתחלה היינו בשמותיו הקדושים, והן הן גופי תורה, ומש"ה נקרא זה העסק חסד כאמור לעשה אורים גדולים כי לעולם חסדו, ולמש"כ מתבאר יפה מה שאנו אומרים בנוסח הברכה המחדש בטובו

ומה שכתב שאורים גדולים הם בבחינת האור הגנוז, כן כתב גם השל"ה (תולדות אדם בית ה' בית דוד ב'): "והנה סוד אור הגנוז נרמז בפסוק **לעושה אורים גדולים**, ואח"כ אמר את השמש ואת הירח כו', נמצא אורים גדולים הם הרוחניים של שמש וירח שהוא הגנוז".

וביאור דבריו הוא, דלכאורה קשה לשם מה נאמר בתהילים "לעשה אורים גדולים כי לעולם חסדו, את השמש ואת הירח כי לעולם חסדו", הא לכאורה הוא כפל דברים, וביאר השל"ה שהאורים גדולים אינם השמש והירח הנראים לעינינו אלא רוחניותם הפנימית, שהיא האור הגנוז, וכן כתב הרמח"ל באדיר במרום שפנימיות השמש היא האור הגנוז, וכ"כ הגרי"א חבר ז"ל בכמה מקומות (ובספרו אפיקי ים על סנהדרין צ"א ע"ב הביא את דברי הרמח"ל באדיר במרום, וכתב שגם הוא כיון לדבריו).

ובספר שיח יצחק להגרי"א חבר ז"ל ח"א בדרוש לשבת שובה כתב: "אנשי כנה"ג תקנו בנוסח ברכת יוצר המחדש בטובו בכל יום מעשה בראשית שנאמר **לעושה אורים גדולים**... שכוונתם על פנימיות אור הגנוז בחמה, שאור זה מסתלק בכל לילה... ובכל יום מתחדש ניצוץ חדש ופנימיות אחר...". ע"ש.

והדברים מתאימים ומכוונים עם מה שכתב הרמב"ן בראשית א' י"ד שהשמש והירח נקראים "מאורות" ולא "אורים", משום שאינם עצם האור אלא רק מקבלי האור העליון, וכן כתבו באדרת אליהו ובמלבי"ם שם, ע"ש, ובב"ר י"ז ה' ועוד: "נובלות אורה של מעלה חמה", ובבמדב"ר ט"ו ט': "החמה והלבנה מאירים לעולם ומהיכן הן מאירים מזיקוקי אור של מעלן הן חוטפין", וכן מבואר בספר הבהיר אות ק"ס, ולפ"ז כאן שכתוב "אורים" בהכרח דלא קאי על השמש והירח עצמם אלא על האור הגנוז המתנוצץ בקרבם (ומה שכתוב "אורים" בלשון רבים, צ"ל שהאור הגנוז כולל ב' אורות, כמ"ש יהי אור ויהי אור, וכמדומה שכתוב כן בספרים).

ולפ"ז מבואר היטב מה שכתב הרא"ש בתשובה (הובא בטור או"ח סי' נ"ט): **"דיוצר אור היינו אור שברא הקב"ה בו ימי בראשית ולא היה העולם כדאי להשתמש בו וגנוז לצדיקים לעתיד לבא"** ולכאורה הוא פלא, שהרי אור זה אינו משמש היום ולשם מה לנו להודות היום על האור שהיה רק ביום הראשון, אמנם לפי מה שנתבאר אור זה אכן משמש גם היום, כי אור השמש הוא תמצית מהאור הגנוז, ובכל יום מתחדש בשמש ניצוץ אור חדש, ועל זה אנו אומרים יוצר אור.

ובזה ביאר הרא"ש שם את מה שאומרים אח"כ לפי מנהגינו "אור חדש על ציון תאיר ונזכה כולנו מהרה לאורו", שהוא אותו אור שאמרנו עליו יוצר אור,

¹ קובץ על יד כרך י"ג.

"ממדבר מתנה" - עיונים בפרשה (מהרה"ג רבי בניהו כהן שליט"א)

ג) בענין למדין מן האגדות

א כתב רש"י (בראשית א, ד): "וירא אלהים את האור כי טוב ויבדל - אף בזה אנו צריכים לדברי אגדה, ראהו שאינו כדאי להשתמש בו רשעים והבדילו לצדיקים לעתיד לבא".

והנה דנו הפוסקים האם אפשר ללמוד פסקי הלכות ממדרשים ואגדות. הבית שמואל (אהע"ז קעח, ד) הביא את דברי המהרי"ק (שורש קסז) שכתב שאשת איש שזינתה להצלת רבים נאסרה על בעלה, אף על פי שלא היתה כוונתה לשם מעילה בבעלה [ויעוין בפתחי תשובה (שם ח) מה שכתב בשם הבית מאיר].

ובשו"ת בית יעקב (סימן לט) העיר על דברי המהרי"ק שהרי אסתר נשארה מותרת למרדכי, על אף שזימנה עצמה לאחשוורוש [והוסיף שמה שאסתר אמרה (אסתר ד, טז) "וכאשר אבדתי אבדתי" ודרשו בגמרא (מגילה טו, א) שהיא תיאסר מעתה על מרדכי, זהו רק לפי מחשבתה, אבל באמת היא נשארה מותרת לו. ורצה ליישב בזה את שיטת ר"ת שביאת נכרי אינה אוסרת מקושיית הריב"ם בתוס' (כתובות ג, ב ד"ה ולדרוש)]. אמנם בשו"ת שבות יעקב (חלק ב סימן קיז) דחה דבריו, והוכיח ממעשה של אסתר המלכה כדברי המהרי"ק.

ובהגהות חכמת שלמה (אהע"ז שם) כתב להוכיח כנגד דברי המהרי"ק מזה שיעל אשת חבר הקיני נבעלה לסיסרא, כמבואר בגמרא (יבמות קג, א; נזיר כג, ב; הוריות י, ב), ואעפ"כ נשארה מותרת לבעלה, וכפי ששמע משירת דבורה שאמרה (שופטים ה, כד) 'תברך מנשים יעל אשת חבר הקיני', ומדוע הוצרכה להדגיש שהיא אשת חבר הקיני, ומשמע שאע"פ שהוא היה חי עדיין וכן בשעה שנבעלה לסיסרא היתה נשואה לו, וכמו שכתוב לפני כן (שם ד,

בכל יום תמיד מעשה בראשית ולשון המחדש פירושו כמשמעו שאין כל יום דומה לחבירו במקור העליון וכמש"כ בספר נפש החיים ש"ב פרק י"ג לענין תיקוני תפילה, ואע"ג שתחת השמש אין כל חדש בטבע הבריאה מ"מ למעלה מן השמש יש איזה שינוי וחידוש, וזה החידוש הוא ע"פ שינוי בצירופי שמותיו ית', והיינו חידוש הלכה לפני הקב"ה, שהביאו בב"ר פרק מ"ט אין לך יום ויום שאין הקב"ה מחדש הלכה בב"ד של מעלה שנא' שמעו שמוע ברוגז קולו והגה מפיו יצא, ולא שמשנה ח"ו דין בתורה שניתנה לנו למעשה והלא לא בשמים היא אלא לפניו ית' הוא משנה הצירופים וטבע הבריאה באיזה דבר".

הרי שהנצי"ב ביאר על פי דברי הנפש החיים עצמו שהמחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית היינו שאין כל יום דומה לחבירו, ולא כל רגע ורגע, כי אין סתירה בין הדברים, כנ"ל.

ועיקר ביאורו שחידוש הבריאה כל יום הוא ע"י עסק התורה של הקב"ה, כן כתב גם הגרי"א חבר בליקוטים שבסוף ספר אור תורה, וז"ל:

"ועל ידי התורה שעוסקים ישראל גורמים כביכול שהקב"ה עוסק בתורה גם כן, רצה לומר הם כחות האורות היוצאים מרצונו לחדוש הנבראים וקיומם, שהכל הוא לפי ערך התורה המתחדש למטה, והוא מה שכתוב בפרק קמא דעבודה זרה אמר רב יהודה אמר רב, שתים עשרה שעות הוי היום, שלש שעות ראשונות הקב"ה יושב ועוסק בתורה כו', והינו שבג' שעות ראשונות הוא הזמן שמתחדשים הנבראים, כמו שנאמר המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית כו', והוא זמן קריאת שמע עד ג' שעות שאנו מיחדים שמו יתברך ומקשרים כל הנבראים בסבה ראשונה, ולכן אנו אומרים כביכול שאז הוא יתברך עוסק בתורה, שכמו שתחלת בריאתו היה על ידי התורה כן הוא חדושו תמיד".

וכ"כ בלשם שבו ואחלמה (הקדמות ושערים שער הפונה קדים פרק א'), וז"ל:

"וכן מחדש בה הקב"ה תמיד בכל יום מעשה בראשית, והוא ענין מאמרם ז"ל שהקב"ה עוסק בתורה בכל יום, שבכל יום ויום מגלה בה וממנה אורות חדשים ככל הנצרך למציאות העולמות ולהנהגתם שבכל יום, וזה שאמרה התורה ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום יום (והם הב' אלפים שנה שקדמה התורה לברייתו של עולם) משחקת לפניו בכל עת, שהוא תמיד משתעשע בה ועושה על ידה את כל המעשים כולם, וע' ספר הבהיר סי' ד', ובזוה"ק ר"פ תולדות ובכ"מ".

ובאור תורה אות נ"ב ואות נ"ח כתב שאור התורה הוא האור שהיה אדם הראשון רואה בו מסוף העולם ועד סופו וגנזו הקב"ה בתוך השמש והוא האור הפנימי של השמש.

כל פנים מבואר, שאין זה פשוט כל כך שסיסרא בא על יעל].

וכלפי מה שהוכיח משאלת הגמרא שהיה ליעל הנאה, והרי כל שנאסרת לבעלה אינה נהנית, קשה שלפי דבריו ייצא שכל אשת איש שמזנה ברצון, אין זה נחשב הנאה כיון שהיא נאסרת על בעלה, ובעל כרחך מוכח שכל שהמעשה עצמו היה ברצון, אין האיסור לבעלה פוגם ברצון הבעילה, וחשיב כנהנית ואסורה לבעלה.

על כל פנים העולה מדברי הבית יעקב והחכמת שלמה, שאפשר ללמוד פסקי הלכות וחידושי דינים מדברי אגדות.

ב. והנה הרמ"א (אהע"ז קיט, ו) פסק: "יכול לגרשה בלא דעתה. הגה: ואפילו אין לו לשלם לה הכתובה ונדונייתה, אינה יכולה לעכב משום זה הגירושין, אלא תתגרש ותתבע אותו מה שחייב לה", ויעוין בחלקת מחוקק (שם ה), ובבית שמואל (ו) שהביאו שדין זה שנוי במחלוקת הראשונים.

ובעל הפרי חדש בהגהותיו לשולחן ערוך (שם ח) כתב: "ומיהו מהא דאמרינן באגדת הניזקין (גיטין נח, א) מעשה באדם אחד שנתן עיניו באשת רבו וא"ל אם אתה שומע עצתי גרשה א"ל כתובתה מרובה א"ל אני אלורך ותן לה כתובתה מהכא משמע לכאורה דאינו יכול לגרש אשתו אלא אם כן יש לו לפרוע כתובתה דאם לא כן למה הוצרך ללוות ומה איכפת לו שיהיה לו שטר חוב על אשתו או על תלמידו ויש לדחות שתלמידו היה מרויח לו זמן הרבה שלא היה דוחקו כלל באותו זמן ומשום הכי לזה הימנו לשלם לה כתובה".

והיינו שכוונתו להוכיח שאי אפשר לגרש אשה בלי לשלם לה מיד את דמי הכתובה, מאותו מעשה על תלמיד שחמד את אשת רבו, והלווה לו את דמי הכתובה, ולאחר שגירשה הרב ונשאה התלמיד,

יז) 'וסיסרא נס ברגליו אל אהל יעל אשת חבר הקיני', אעפ"כ נשארה מותרת לבעלה [וכן הוכיח הכלי יקר (לניאדו שם ה, כד). אמנם מדברי הגר"א (אהע"ז שם ו) מבואר שנקט שגם יעל נאסרה לבעלה]. ועוד, שאם נאמר שנאסרה על בעלה יקשה, מדוע הגמרא (שם) שאלה שהיה ליעל הנאה מביאתו, והלא אם היא נאסרת לבעלה אין היא נהנית. ועל כן חילק החכמת שלמה בין אסתר, שההצלה לא היתה עצם הזנות, ועל כן היא נאסרה על מרדכי, לבין יעל שהביאה עצמה נעשתה להצלת עם ישראל בכדי להתיש את כוחו, וזהו הטעם שנשארה מותרת.

ויש להקשות על ראיותיו, חדא, שאין להוכיח מאריכות לשון השירה, שיעל נשארה מותרת לבעלה, מפני שדרך המשוררים לכפול מילותיהם [כמבואר ברד"ק (שם ה, כז), ובאברבנאל (שם)]. וביותר, שהנה נחלקו רבותינו האם סיסרא בא עליה או לא [ויעוין ויקרא רבה (כג, י) והביאו הרד"ק (ד, יח) שסיסרא לא נגע ביעל, ובכלי יקר (שם) רצה לתרץ שלכולי עלמא הוא לא בא עליה ורק לפי תאוותו שהוא היה שיכור, היה נדמה לו שהוא בא עליה שבע פעמים. ועיין במנחת ש"י שם. ובבאר שבע (הוריות י, ב) כתב הרד"ק בפירושו (שופטים ד, יח) שהוא דרש רחוק, ומה שדרשו רז"ל בויקרא רבה (כג, י) ותכסהו בשמיכה אמר ריש לקיש חזרנו על כל המקרא ולא מצאנו כלי ששמו שמיכה, אלא מהו שמיכה שמי הוא כאן שמעיד על יעל שלא נעשה בה עבירה מכחיש זה הדרש עכ"ל. ואני אומר אחר המחילה שרי ליה מריה שריחק באמת הבנין דברי רבי יוחנן דרב גובריה ופשט הפסוק מסייעו, ונראה דאפילו ריש לקיש מודה לרבי יוחנן, ומה שדרש בשמיכה שמי הוא כאן כו' היינו שמעיד על כוונתה שהיתה לשם שמים כדי להתיש כחו ותהיה יכולה להרגו, אבל לא שבא לומר שלא בא עליה כלל". ואמנם זהו דוחק בדעת ריש לקיש. אך על

שהאחרונים דקדקו פסקי הלכות מדברי אגדה שנאמרו בתלמוד.

עוד מצינו בהגהות היעב"ץ (שבת קכז, ב) לגבי המעשה המסופר בגמרא על אדם אחד שנשכר לג' שנים ובערב יום הכיפורים טען לו בעל הבית שאין לו במה לשלם, והלך הפועל לביתו בפחי נפש. לאחר החג הופיע אצלו בעל הבית עם ג' עגלות טעונות, ולאחר שאכלו ושתו שילם לו בעל הבית את שכרו. וכתב בהגהות היעב"ץ: "פשוט שהביא כל המשווי דורון לשכיר שהשהה לו שכרו, ושמע מינה כי האי גוונא לית ביה משום אגר נטר". כלומר שאין זה אסור מצד ריבית של המתנת התשלום [ואין כאן המקום לדון בחידוש זה]. ומבואר שאפשר ללמוד דברי הלכות ממעשים שהובאו בגמרא [וכן משמע בדברי הרא"ש (נדריים פרק ט אות ב) שכתב: "ואי לאו הלכתא לא הוה קבע ליה בהש"ס".

ג. אמנם בנודע ביהודה (תניינא, יו"ד קסא) כתב לגבי נידון המהרי"ק וקושיית הבית יעקב: "ואין למדין הצלת יחידים מהצלת כלל ישראל מנער ועד זקן מהודו ועד כוש ושם היה בהוראת מרדכי ובית דינו ואולי ברוח הקודש". והיה מקום לומר שזהו רק פרכה על עצם הדימוי למעשה של אסתר.

אלא שהנודע ביהודה הוסיף בתחילת דבריו: "על מה שכתבתי לרום מעלתו שאין דרכי להשיב בדברי אגדה, ועל זה הרבה מעלתו במכתבו והאריך להביא כמה גדולים שחברו בדברי אגדה ודרשו בהם כפי השגתם והאריך בזה מאד. הנה אני תמה האריכות הזו למה וכי דברי חז"ל צריכין שבח ומי הוא פתי יסור הנה להחשיך אור גדול וליתן דופי בדברי אגדה וכל דברי בעלי התלמוד כלם ניתנו מרועה אחד ואין בהם דברי ריק ובטל ואם ריק הוא מאתנו הוא לקוצר שכלנו ולחולשת עיני אור השגתנו להשיג מה שרמזו בהם, ובודאי האדם לעצמו כשיש לו פנאי ראוי לחקור

הוצרך הרב לשמשם כתמורה לחובו. ולכאורה קשה למה הוצרך הרב ללוות מהתלמיד, והלא היה יכול הרב לגרשה, ולאחר זמן לפרוע את כתובתה. ומכאן מוכח שחייבים לפרוע מיד את דמי הכתובה. אלא שאחר כך דוחה הפרי חדש שאפשר לומר שהתלמיד הלווה לרב בתנאים נוחים יותר. על כל פנים עולה מדברי הפרי חדש שאפשר לדייק דין הלכתי ממעשה שמסופר בגמרא.

והנה בגמרא (גיטין נח, א) איתא: "מעשה באדם אחד שנתן עיניו באשתו לגרשה, והיתה כתובתה מרובה. מה עשה, הלך וזימן את שושביניו והאכילן והשקן, שיכרן והשכיבן על מיטה אחת, והביא לובן ביצה והטיל ביניהן, והעמיד להן עדים ובא לבית דין. היה שם זקן אחד מתלמידי שמאי הזקן ובבא בן בוטא שמו, אמר להן, כך מקובלני משמאי הזקן: לובן ביצה סולד מן האור, ושכבת זרע דוחה מן האור. בדקו ומצאו כדבריו, והביאוהו לבית דין והלקוהו והגבוהו כתובתה ממנו".

ובשו"ת האלף לך שלמה (אהע"ז נ) תמה הרבה על מעשה זה: "וקשה לי טובא הרי קיי"ל אין האשה נאסרת על בעלה עד שיראו אותם כדרך המנאפין וא"כ כאן דלא ראו אותם כדרך המנאפין מה בכך שראו הש"ז הרי זה הוי רק כדרך ביעור בעלמא ולא עדיף מרוכל יוצא ורוק למעלה על הכילה דהוי נמי אומדנא דמוכח וכו', ולמה תתסר על בעלה ותפסיד כתובתה. וכו'. סוף דבר כוונת מעשה זו לוטה בערפל". [ויעויין במהר"ם שיף שכתב: "ואולי הניח על מיטת אשתו והוי כעדי כיעור, דאם לא כן בודאי לא היו אוסרין אותה". ובהגהות היעב"ץ כתב: "פשיטא הפסידה כתובתה על פי עדות כזו, דלא גרע מעוברת על דת משה ויהודית". ובאמת שנראה להוכיח מכאן כשיטת הרמב"ם (אישות כד, טו) שעל ענין זה אין צריך התראה. ואין כאן המקום להאריך בשיטת הרמב"ם והשאילתות]. על כל פנים מבואר

***

מהגאון בעל "גינת אגוז" שליט"א

ד) חשש טעימת נחש באוכלין ומשקין.

ועפר תאכל כל ימי הייך (ג, יד)

איתא באדרת אליהו להגר"א, וז"ל, כי גדלה קנאתו ותאוותו עד שלא היה משאיר שום מאכל לבני אדם, לכן קללו שלא יהנה משום מאכל אדם עד שיטעם טעם עפר בכל מאכל שיאכל. ולפי שלא הזכיר רק האכילה, לכן יש לוט במשקאות הגלויים. עכ"ל.

והנה במתני' תרומות פ"ח מ"ו איתא נקורי תאנים וענבים וקישואים והדילועים והאבטיחים והמלפפונות וכו', כל שיש בו ליחה אסור וכו' מפני סכנת נפשות. ועי' ע"ז ל, ב.

והנה לענין ברכה על המשקין שיוצאים מן הפרי אי בשו"ע דמברך שהכל, חוץ מזיתים וענבים, וכי הגרעק"א דהמוצץ פירות מברך ברכת הפרי, ומבואר דמציצת הפרי הכנוס בפרי נחשבת אכילה. נמצא לפי"ז דגם במה נחשב כאכילת הפרי, ישנו בכלל חשש טעימת הנחש, ואילו בדברי הגר"א נתבאר ששולט במשקין ולא באוכלין, וא"כ במשקה הכנוס בפרי לא יהא חשש גילוי, והא להדיא איתא דכל שיש בו ליחה יש בו חשש.

אכן הביאור, דאמנם המשקה הכנוס בפרי נחשבת משקה ולא אוכל, אלא דלענין ברכה כל שלא יצא מתוך הפרי אין עליו שם משקה בפני עצמו, אלא הוא משקה חלק מן הפרי, ולענין טעימת הנחש בכל משקה הוא שולט, כל שהוא משקה בפי הנחש, הרי"ז בכלל טעימתו וחשש גילוי.

בכל כוחו גם בדברי אגדה, אבל אני לא אמרתי אלא שאין דרכי להשיב בהם לשואל כי כל דברי רז"ל בדברי אגדה סגורים וסתומים וכלם קשים להבין ואם באנו להשיב בהם אין לדבר סוף".

ובבאר היטב (אהע"ז ק"ט, ו) ציין לדברי התוספות יום טוב (ברכות פרק ה משנה ד) שכתב: "והנה בספרי לחם חמודות בפרקין (סעיף נ"ב) כתבתי דמשום שהראו לי במדרש רבה פרשת כי תבא דלמדונו רבותינו שעונה אמן באם הבטחתו וכו' לכך חזרתי לומר דמתני' לרבותא דהפסק גדול כמו נשיאת כפים רשאי באם הבטחתו וכ"ש לעניית אמן. אך עתה שבתי וראיתי שאין למדין הלכה ממדרש רבות [רבה]. שהרי ברבות [רבה] פרשת בראשית (סוף פרשה ח) מייתי למתניתין דסוף פרק ו' דיבמות דרבי יוחנן בן נורי אמר שעל שניהם הוא אומר פרו ורבו וקאמר עלה רבי ירמיה ורבי יצחק בר מריון בשם רבי חנינא דהלכה כותיה ואנן לא קי"ל הכי. וכן בירושלמי (פ"ב דפאה הלכה ו) רבי זעירא בשם שמואל אין למדין לא מן ההלכות ולא מן ההגדות ולא מן התוספות אלא מן הגמרא" [וכן כתב בשבות יעקב (חלק ב סימן קמט)].

אלא שבפתחי תשובה (שם אות ה) הביא שהפרי חדש בהגותיו למשניות חולק על דברי התוספות יום טוב וסובר: "דהך כללא דאין למדין ממדרשות הוא רק לענין פסק הלכה כדברי מי היכא דלא מפרש בש"ס ההלכתא, אבל דינא דלא אתפרש בש"ס מצינו כמה פעמים דלמדין ממדרשות". והובאו דבריו בגיליון רע"א שם. [ויעויין בנודע ביהודה (שם) שיישב את שיטת התוספות יום טוב. ויעויין עוד בשדי חמד (מערכת א, כלל צה – צו, ובפאת השדה כלל לט)].

נחשבה" – הגאון רבי יחיאל הלוי נוביק שליט"א

בס"ד נחשבה בראשית תשפ"ב

א

מלחמת האור והחשך – מי מנצח – דידן נצח

וַיֵּרָא אֱלֹקִים אֶת הָאֹר כִּי טוֹב וַיִּבְדֵּל אֱלֹקִים בֵּין הָאֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ. וּבְרִשׁוֹ, אִף בִּזְה אֲנִי צְרִיכִין לְדַבְרֵי אַגְדָּה (חגיגה י"ב) ראה שאינו כדאי להשתמש בו רשעים והבדילו לצדיקים לעתיד לבא.

והנה בכרכת הבדלה, אנו מזכירין בין ג' ההבדלות, ההבדלה דבין אור לחושך, ולפי דברי רש"י הללו משמע שהך הבדלה היא הגניזה דהאור הגנוז לצדיקים לעתיד לבא. ומכאן אותה הבדלה, הוא דנגנו האור דשבעת הימים לצדיקים לעתיד לבא.

ונראה דעל ידי ההבדלה גופה נתעלה האור הגנוז, והיינו דבמה שנתייחד האור ונגנו לצדיקים, בזה גופא נתעלה האור, שכל זמן שהאור הוא בגדר עולם כמנהגו נוהג, הרי הוא חסר העילוי דהגניזה, כאשר יד הכל ממשמשיין בו, וכשם שעם ישראל מתעלה בהיותו מובדל מכל העמים, ויום השביעי מתעלה בהיותו מובדל מששת ימי המעשה, כמו כן האור מתעלה בהיותו מובדל מן החושך. וַיֵּרָא אֱלֹקִים אֶת הָאֹר כִּי טוֹב וַיִּבְדֵּל אֱלֹקִים בֵּין הָאֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ. והבן.

ב

עוד שם ברש"י, ולפי פשוטו כך פרשהו ראהו כי טוב ואין נאה לו ולחשך שיהיו משתמשיין בערבוביא וקבע לזה תחומו ביום ולזה תחומו בלילה.

משמע שמתחילה היו האור והחשך משתמשיין בערבוביא, עד שבורא העולם קבע לזה תחומו ביום ולזה תחומו בלילה.

וצריך להבין כיצד יתכן זה שהיו משתמשיין בערבוביא, הלא מצד חוקי הטבע, ידוע שמעט מן האור דוחה הרבה מן החשך, ואם כן הערבוביא אינה שייכת במציאות כלל, וכיצד יכולין שני ההפכים הללו לשמש בערבוביא. וכבר עמדנו בתמיהה זו, וכתבנו מה שכתבנו, וכאשר התבוננו השתא הכא, היה נראה לפרש כדלהלן.

שאמנם אמת נכון הדבר שהשמש – מסתברא – שגם מעיקרא שמשה בזמן המסוים לה, וירח – בזמן המסוים לו, מכל מקום עדיין היה אפשרי, שבחלק מהיום יהיה אור ובחלקו האחר חשך וחוזר חלילה, ומשום שגם כהיום, אחר קביעת התחומים, לזה היום ולזה הלילה, פעמים שיש ליקוי חמה או לבנה, אף שכרגיל לא נחשך היום ממש, גם תוך כדי הליקוי, אבל מצד עצם המציאות וודאי שזה יתכן מאד שמפעם לפעם יארע, שהחמה תסתתר לחלוטין וימש חשך...

ומי אשר יש לו מושג ויודע משהו מן המשהו, כמה מאות אלפי רבבות כוכבים מסתובבים להם בעולם, במהירות שקשה לדמיין אפילו... יבין שאדרבה, הפלא הגדול הוא שאין ליקוי חמה ולבנה דבר יום ביומו... ואמנם הסיבה שבאמת אין הליקויים מתרחשים בתדירות, היא מפני שהקדוש ברוך הוא – בכבודו ובעצמו – בחכמה פותח שערים, ובתבונה משנה עתים, ומחליף את הזמנים, ומסדר את הכוכבים במשמרותיהם ברקיע כרצונו, ואלו הם נסים גלויים שמי שיש לו מוח בקדקודו יבין את הפלא העולמי כיצד הוא (הבורא) מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, וזה מה שנתחדש בהבדלה זו.

ואם לא באנו להתחיל לקרוא שוב מבראשית אלא בשביל הבנה זו – דינו!!!

שְׁאוּ מְרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי בָרָא אֱלֹהֵי הַמּוֹצֵיא בְּמִסְפָּר צְבָאָם

לְכֻלָּם בְּשֵׁם יְקָרָא מְרַב אֲוִנִים וְאֲמִיץ פֶּחַ אִישׁ לֹא נִעְדָּר. (ישעיהו מ' כ"ו)

השמטות מגיליון סוכות

בס"ד נחשבה ערב חג הסוכות תשפ"ב

ענין הסוכה – לדעת מיהו בעל הבית – אם ד' לא יבנה בית שוא עמלו בזונו בו.

וענין הנענועים – הודו לד' כי טוב פי לעולם חסדו – וְאָמְרוּ הוֹשִׁיעֵנוּ

הנה בשנה האחרונה התרחשו בעולם כולו וגם בארץ הקודש מאורעות רבים כל כך שמחייבים אותנו להתבונן לפני שמגיעים לחג האסיף ולחג הסוכות. ובעזרת השם נחשבה כמה מחשבות..

והדבר הראשון שיש ללמוד השנה, שהעולם המדעי והמודרני – שיש בידו כלים מכלים שונים, ושמייצר כמעט כל דבר שניתן רק לדמיין, – עומד נפעם כל פעם מחדש, מאפס היכולת האנושית להתמודד מול איתני הטבע.

ונקח דוגמאות.

כידוע בשנה האחרונה היינו עדים לשריפות כמותן לא היו עשרות שנים, ברחבי העולם השונים, כולל גם בארץ הקדש. במקומות שונים בעולם, במדינות מפותחות ביותר, ירדו גשמים עזים כל כך שגרמו לאסונות כבדים בגוף ובממון, ללא שום דרך להתגונן. כמה בתים התמוטטו לפתע, ללא שום קשר בין המקומות, וכן אנשים כשלו איש באחיו, ורודף אין, אף זה במקומות שונים. וכבר הקימו ועדת חקירה גם כן. ועוד הרבה מאורעות אסונות ואבידות, שממש קשה לזכור הכל, כי צרות האחרונות משכחות הראשונות, ד' ירחם.

וכך אמר הנביא ישעיהו (פרק ט פסוק ז והלאה) בדבר השם יתברך: **דְּבַר שְׁלַח ד' בְּיַעֲקֹב וְנָפַל בְּיִשְׂרָאֵל.**

**וַיִּדְעוּ הָעַם פְּלוֹ... בְּנִגְזָה וּבְגָדָל לִבָּב לְאֹמֵר.
לְבָנִים נָפְלוּ וְגִזִּית נִבְנְהָ, שְׂקָמִים גִּדְעוּ וְאֶרְזִים נִחְלְיָה.
וַיִּשְׁגַּב ד' אֶת צָרֵי רִצְיִן עָלָיו וְאֶת אֵיכָבוֹ יִסְכְּסֶה. אָרֶם מִקְדָּם וּפְלִשְׁתִּים מֵאַחֲרָיו...
וְהָעַם לֹא שָׁב עַד הַמִּבְחָה וְאֶת ד' צָבָה לֹא דָרְשׁוּ...**

ובפירוש הרד"ק שם, לא התבוננו כי האל הוא המבחה בעונותיו ולא שב אליו ולא דרשו אותו. והנה כאשר מתבוננים בדברי הנביא, (כולל הפסוקים שלא העתקנו וכולל דברי חז"ל הקדושים בכמה מקומות), הלא נגיע מיד למסקנה שההסטוריה כבר כתובה מראש, כולל ועדת החקירה, וכולל מסקנותיה, גם אלו שעדיין לא התפרסמו...

ישוב נשאל, מה כן עלינו ללמוד ממה שקורה?

והתשובה ששום דבר לא קורה... זה נעשה בכוונת מכווין...

בעל הבית שולח משרים, וזה הכל. ודיירי הבית אמורים להבין את המשרים. ואם אינם מבינים, הלא עליהם לעשות מאמצים כדי כן להבין. ואם הדיירים אינם מבינים, כי חושבים עצמם לבעלי הבית, זה גרוע מאד, ולא בשביל בעל הבית, אלא בשבילם... כי זהו המסר העיקרי, לדעת מיהו בעל הבית. ואם את זה לא מבינים, הרי הרבה שלוחים למקום...

והאמת שלצורך כך ציוותה אותנו התורה הקדושה, לשבת בסוכה, כדי שנדע שאין אנו בעלי הבית, ואם ד' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו. וכדי שנכיר מיהו באמת אדון עולם אשר מלך בטרם כל יציר נברא... ובזכות זה נזכה לכל הטוב בזה ובכא. אמן.

ועוד מחשבה נחשבה... כי בסוכות אמרה תורה צא מדירת קבע ושב בדירת ארעי, וכמה מאות או אלפי אנשים בארץ ובעולם, יצאו בנסיבות שונות ומשונות, מדירת הקבע שלהם, ומחפשים דירת ארעי... ולפעמים זה התרחש אחרי שכבר היו מתגוררים במקום עשרות שנים, ולפתע צריכים לנטוש הכל כדי להמלט בעור שיניהם, ד' ישמרנו...

והנה אנחנו מנענעים הלולב – בשעת ההלל – בעת אמירת חודו לד', ובעת אמירת אנא ד'. ובפשוטו המטרה היא לחדד לעצמינו את ההכרה העמוקה כמה חייבים אנו, להודות להשם על הכל, ועל כן מנענעים בחודו, וכן לחדד את ההכרה שלו לבדו ראוי להתפלל, ועל כן מנענעים באנא ד', וכמה הדברים חשובים כיום, כאשר החשך יכסה ארץ וערפל לאומים...

זיהי רצון שבזכות העסק במצוות הקדושות וההתבוננות בטעמי המצוות והכוונה בהן נזכה לפתקא טבא – ולראות בשוב השם ציון יגל יעקב ישמח ישראל, במהרה בימינו אמן סלה.

"מתוך ההפיכה" (סיפור היסטורי מפעים מהעבר הלא רחוק)

פרק פ"א "שחמט מוחות"

סיקור קצר של הדרמה מאחורי הקלעים לפני המעבר לדרמה הגדולה שתתרחש בפרקים הקרובים:

בפרקים האחרונים נפרסה היריעה להבין מה התחולל מאחורי הפרגוד במחנה הצבאי יונה בתל אביב.

במשך שמונה שנים הסתיר חיים שלום פינקלשטיין העילוי הירושלמי את דמותו הישנה מכל העולם, תחילה לפני גיוסו לצבא הציג דמות הזויה של רעול פנים שאי אפשר להתקרב לד' אמותיו, כך יכול היה להסתובב בסביבת מאה שערים בלי שאיש ידע עליו מאומה, הוא היה סמוך על שולחן משפחת ברג שהייתה מארחת כל מיני חלכאים שאין להם קורת גג ומקום לסעוד.

כדי שאיש לא ינסה לתהות על המסתורין בלבישת מסכה שמכסה את כל הפרצוף גם בימות הקיץ הלוהטים, היה מדיף ריחות לא נעימים שמנעו כל התקרבות אליו, במידה ומישהו היה מנסה בכל זאת להוריד מעליו את המסכה מעל פניו, היה מציג דרמה שלימה של חולה במחלת הנפילה, מחלה מסוכנת מאד לאדם הנוגע בו. כך הצליח להבריא את כל הסקרנים הירושלמים, במחנה האצ"ל נהג אחרת, כדי שלא להבריא מעליו את אנשי האצ"ל, אבל גם שמר על שתיקה מוחלטת ואיש לא ידע על סודו.

כשהתגייס לצבא קיבל זהות חדשה בשם מולי פלד (לשעבר שמואל אייזנבאך) הוא הציג דמות שונה לחלוטין ממה שהיה כרעול פנים, כך שאיש לא יכול היה לעלות על דעתו שהוא זה רעול הפנים המטורף, איש לא העלה על דעתו שזהו חיים שלום פינקלשטיין העילוי המיתולוגי שהתאדה באופן פתאומי בלי שאיש ידע על כך. אם הכל היה מתנהל לפי התוכנית, יכול היה חיים שלום להעלים לחלוטין את דמותו לעולמים ואיש לא ידע יותר שאי פעם היה אדם כזה.

את הלוט על זהותו חשף בנג'י הסדיסט, הוא תהה מיהו אותו מולי, דמותו לא הייתה מוכרת לו ממאה שערים, אישיותו הנכחית הרגיזה אותו מאד, חיים שלום אהב להפגין חשם עז על החיילים בגין ידיעותיו הרבות, הוא גם הצטיין בכושר אנליטי ותכנון אסטרטגיה מיוחד כך התקרב לצמרת הצבא הרמטכ"ל ועוד אלופים בכירים, הרבה התלחשויות היו כי חיים שלום- מולי פלד אמור לטפס גבוה מאד בצמרת הצבאית, בנג'י שלא היה לו שום כישורים צבאיים ולא היה יכול לטפס מעבר לדרגת טר"ש קינא מאד במולי שהיה כוכב לכת מזהיר ביותר, הוא לא יכול היה לסבול מישהו שיעיב על אישיותו הטרוריסטית שהשליטה מרות מכוח הפחד העצום ממנו.

הוא מגייס את מומי בר (שלמה ברג) שינבור בעבחו, כדי להתאים תשובה בהתאם. מומי פוגש בתל אביב לא פחות מאשר את מפעילו לשעבר של מולי (חיים שלום) הלא הוא יונטי פרגר שהיה איש אמונו של רב לייבל ווערקער ראש הקנאים בירושלים שהקדיח את תבשילו ונעשה 'איש בוהמה' בתל אביב, יונטי מתעניין על מולי כאיש טיפוחיו מה מצבו והישגיו בצבא, הוא סוחט ממומי את כל המידע עליו, בין היתר הוא מספר על איחוסו עם קצינה מוצלחת ביותר בצבא, דבר זה פוגע אנושות ביונטי שלא מצליח בדמותו החדשה למצוא כלה תל אביבית מתאימה, החילונים סולדים ממנו בשל בורותו המוחלטת בכל תחום אינטלקטואלי, יש לו רק כוח ערמה וחוכמת המעשה אבל אין לו כל תוכן, בשל זה לא מועיל עושרו הרב שצבר משך השנים למצוא אשה מתאימה, עתה הוא מגלה שחיים שלום הצליח יותר ממנו בחיים החילוניים, דבר זה מצית קנאה ושנאה לבן טיפוחיו לשעבר, הוא זומם להכפיש את דמותו של חיים שלום דרך מומי באופן שכלתו תתבייש בו מאד ותעזוב את השידוך, אלא שמומי אינו מבצע את התפקיד שהטיל עליו כמריונטה, הסוד אמנם עובר אל בנג'י שמתכוון לפגוע במולי בדרך אחרת בכלל, לבנג'י יש תוכנית להרוס את מולי אבל בלי לפגוע בנישואין, אדרבה הוא מעוניין שיינשא ויעזוב את המחנה הצבאי, כיון שמטרותיהם מתנגשות זו בזו הם עולים על מסלול התנגשות מסוכן, בנג'י מנסה להזהיר את יונטי שיעזוב את מולי לנפשו אין לו זכות להתערב בענייני המחנה בו הוא מצוי, אך גם יונטי חושב את עצמו למאן דאמר, הוא לא נרתע מבנג'י, אחרי שהתאכזב ממומי הוא מגייס את הדס מויאל חברתה הטובה של לינור כדי שתכפיש את דמותו של מולי, אלא שיד מסתורית מפריעה למזימה הזו לצאת לאור.

יד מי תגבר? את זה נראה בפרקים הבאים.

~~~~~
 מומי עומד ומצפה לשמוע תגובה כל שהיא לגילוי הענק שהביא, אבל לצערו ולכעסו גילה כי הפרטנר שממולו נותר אותו אדם רע כשהיה, הוא פשוט נהנה לתת מפח נפש לזולת, זה חלק בלתי נפרד מאישיותו הסדיסטית.

עתה יושב הוא כביכול שקוע בשרעפים, תוך שהוא משתעשע עם המקטרת המצועצעת, הוא מסובב אותה בכפו מצד לצד וחושב, עיניו מכווצות ומצחו חרוש קמטי מחשבה זעירים, שמעידים כי גלגלי מוחו מסתובבים במהירות טוחנים את המידע שהתקבל, הוא אוהב את הפחה הזו מאד, כי היא מעניקה לו מכובדות.

הוא לא קרוץ מהחומר הזול של סקרנים שטחיים שקונים כל דבר בלי לבדוק, יש לו חוש ביקורת חזק מאד, הוא מנתח כל שביב מידע שמגיע אליו אם הוא אמין וראוי לתשומת לב.

וממול עומד מומי בלחץ אימים, הוא רוצה לפרוק את המידע שרובץ על לבו זה מספר ימים, ואילו לבנג'י המושחת יש את כל הזמן שבעולם.

בלבו פנימה שקועה מרירות קשה על בנג'י: "מה יש לך לחשוב כל כך הרבה? ביקשת ממני לאסוף מידע, לא ציידת אותי בפרוטה אחת כדי לממן את המבצע המורכב, אני הייתי זה שצריך להתלכלך בשביל להביא לך מידע של ממש, מיהו מולי ומנין הוא, אני מגיע אליך עם מידע רב תועלת, ומה אתה עושה? משחק אותה חושב, כאילו יש לך איזה משהו מנגד. ברם את כל זה אמר רק בלבו, כלפי חוץ לא העז לומר מילה אחת, הוא ידע היטב עם מי יש לו עסקים ויחסי הכוחות ידועים.

רק לאחר כעשר דקות ניאות בנג'י לומר לו את אשר בלבו, הוא פלט את המשפט הבא.

"לא רציתי להעיר לך שהסיפור שלך נראה מוזר לחלוטין, אם לא שיקרי במאת האחוזים. אתה מספר לי שהבחור הזה היה מסתובב בבית שלכם תקופה ארוכה, איך זה שלא אמרת לי את זה עד עכשיו? הרושם שקיבלתי שלא הכרת אותו לחלוטין, שבועות אחרי הבקשה שלי לערוך מחקר על מולי אתה מסתובב ולא מספר לי שאתה מכיר אותו עוד מאותו יום שהיה בביתך ולא סתם ביקר אצלכם פעם אחת, הוא היה בביתכם זמן ארוך מאד, איך זה שלא עלית על דמותו עד עכשיו? הא יש לך על זה תשובה??" סיים בנג'י כשפניו רושפות מזעם.

מומי היה מבוהל כולו, לא רק שלא ריצה את האדון אלא עוד ליבה את כעסו, רק זה חסר לו.

"שכחתי להוסיף לך פרט חשוב ביותר, כשמולי הגיע לביתנו, הוא היה לבוש במסכה תמידית שכיסתה את כל פרצופו, הוא גם הדיף ריחות לא נעימים במיוחד, עד שכולנו נרתענו ממנו, הייתי בטוח שהוא איזה ניצול שואה משוגע שאולי הוא גם חולה במחלת הנפילה, עד שגליתי לאחרונה ממקור מוסמך ביותר שזו הייתה תחפושת לא רגילה שלו, כדי להחביא את עצמו מעיני שונאיו, הלה גילה לי את כל הפרטים עליו ובשביל ק באתי לספר לך את הכל.

"נראה לך שאקבל את השטויות שלך, ק אתה מכיר אותי, טמבל שניתן למרוח אותו עם כל מיני סיפורים?! המידע שלך נראה לי פנטסטי למדי, הלכת מדי רחוק, לחשוך בן אדם שאנו מכירים אותו, לא מהיום ולא מאתמול, ל'נישט קיין גרויסען חוכעם און נישט קיין קליינער נאר" (לא חכם גדול ולא טיפש קטן) שמשחק דמות שונה לחלוטין מהיום, לא סתם אדם אלא מטורף שאינו מניח את הרעלה מפניו, הוא מעמיד פני חולה רוח או חולה במחלת הנפילה, כדי שאיש לא יעז להתקרב אליו, ואילו כיום הוא מלך הפדנטים, מסתכל הרבה בראי לבדוק שהוא יפהפה, הוא גם משתדל ללבוש תמיד נקי ומצוחצח היפך מה שהיה בעבר, משחק כזה מצריך כמות עצומה של עורמה וכושר משחק שהברנש שלנו אינו מצויד בהם, זה נשמע לי מידי בדיוני, למה שאאמין לך על כך? אההה...

תסכים עמי שזו סנסציה מדי גדולה, גם אם המדובר היה באדם חכם למדי, על אחת כמה וכמה אם מדובר במולי שהוא לא כזה חכם, כפי שאתה כעת מצייר אותו. הוא אמנם ידען ומעמיד פני "אנציקלופדיה מהלכת" לצורך הרושם, אבל שיגלם דמות אחרת, בפרט של משוגע שאי אפשר להתקרב אליו, היפך המציאות של היום, נראה לי מידי רחוק.

אם אתה רוצה שאקבל את דברך, אני מבקש קבלות על המידע, אתה יודע שאני לא מקבל סתם מידע, כל דבר חייב להיות בדוק אצלי עד הסוף, שלא תהיה לי שום טעות בעניין, לכן לא אתיחס לידיעה שהבאת לי, כל עוד לא ביססת אותה לחלוטין, על כן בראש ובראשונה, אני רוצה לדעת, מהיכן שאבת את הנתונים שלך". דרש בנג'י.

מומי היה המום מהתגובה הצינית המבטלת של בנג'י, למרות שהכיר את בנג'י כאדם לא סימפטי ורע, לא חשב שינהג בו בצורה כה אכזרית, לעפר אותו בעפר ולהציג אותו כתינוק שקונה "אלטע זאכין" מכל רוכל.

"אם אני לא די אמין בשבילך, אז אני מוכן להתפטר כעת מהתפקיד" הודיע כשפניו זעופות מאד.

"מומי, אצלי לא מתפטרים, אתה לא ישות עצמאית שיכולה להתפטר כשבא לה, תפקיד המפטר מוטל אך ורק עלי, מי שלא מוצא חן בעיני, אני הוא זה שמפטר אותו, אבל אתה לא, אין לי עניין לפטור, עדיין לא הקדחת את תבשילך, לכן לא תתקבל התפטרותך, אתה חייל אצלי, בין אם זה נוח לך ובין אם לא" סגר בנג'י פתחי מילוט, מותיר את מומי חסר אונים לחלוטין.

מומי חש שנאה עצומה לבנג'י שמתעלל בו בצורה סדומית טהורה, אם היה יכול להטביע אותו בכפית מים היה עושה זאת בו במקום, הוא נשנק כמעט מבכי שניסה לפרוץ החוצה, אבל מומי לא רצה להיראות כילדון עלוב נפש שבוכה על כל דבר, הוא כבש את בכיו וניסה לשוות לעצמו מראה רגיל לחלוטין, זה לא היה דבר קל, רק כעבור מספר דקות שבה רוחו אליו, הוא החליט שעליו לדבר אליו בצורה נונְשְׁלֵנְטִית (אדישה לחלוטין) כשווה אל שווים.

"נו שויץ (טוב בסדר) אתה זוכר את יונטי פרגר "הצדיק המופלא" של רב לייבל ווערקער, גיחך מומי, תאר לעצמך שהוא כיום איש עסקים עשיר בתל אביב, הוא עושה כסף כמו זבל, איתו הייתה לי שיחה יפה בעניין".

הפעם הצליח מומי להפתיע את בנג'י, הוא לא יכול לכבוש את סקרנותו, יונטי פרגר קמב"ץ "שומרי החומות" איש הסתרים של רב לייבל ווערקער האיש החזק במאה שערים מעורב בעניין? זה כבר משהו מעניין, הוא הכיר את הסחורה הזו היטב והוא תיעב אותו בכל לבו, בעיניו נחשב לטווס נפוח שלא שווה התייחסות, הוא קלט את אופיו המושחת שמנסה לתפוס את כל הצדדים ולעבוד על כולם, לבנג'י יש את הכוח לנתח אנשים ולחדור אל עמקי תת הכרתם, למרות הרשעות שלו לא אהב מעמיד פנים, לך התרחק ממנו, למרות זאת לא חשב שגיח ממחבואו ויבוא לתל אביב הצפונית "אם החוטאים".

"הופה עשית מקפצה, יונטילה עושה חייל בתל אביב?! הוא עדיין הולך עם היארמולקע הלבנה שמכסה כמעט את כל הפנים הצבועות שלו? איפה הוא מחביא את א'שווארצע געלט" (הכסף השחור) שעושה, בוועסטאלע (אפודה) המפוספסת שלו? איפה הוא מכבס את א'הויצען זאקן שלו (מכנסי גרב) יש מכבסה כזו בתל אביב?" גיחך בנג'י ברשעות.

"לא, הוא השתנה לחלוטין, אין עליו שום סממנים שמצביעים עליו שאי פעם שהה בירושלים עיר הקודש תובב"א, אם היית רואה אותו היית בטוח שהגיע הישר ממולדובה, הוא נראה איזה אוליגרך (אחד מקבוצת עשירים קטנה שהשתלטה על כל ההון הרוסי) רוסי כבד, מאפיונר לא קטן, כיום הוא עושה עסקים חזקים עם כל החילונים, הוא לבוש כאחד מרחני ארץ בלבוש שמנקר עיניים, אלמלי שניגש אלי והציג את עצמו כיונטי פרגר "הצ'אלמער לשעבר" לא הייתי עולה על דמותו, אין ספק שבתחום ההתחפשיות הוא גדול מכולם.

דיברנו על דא ועל הא, לבסוף הסיפור גלש על איזה רעול פנים משוגע עם קבלות, הוא שאל אותי אם אני מכיר אותו, אמרתי לו שכן. לאחר מכן שאל אותי, אם יש לי מושג היכן הוא כיום? אמרתי לו, לא. אז הוא גילה לי שזהו העילוי הגדול חיים שלום פינקלשטיין שכל ירושלים הייתה אחוזה בתדהמה, אך נעלם בפתאומיות בלי להותיר אחריו עקיבות, בלי סוף השערות נערכו על ק, אך איש לא הצליח לפצח את התעלומה.

אפילו השווער שלו לשעבר הפך עולמות, כדי לברר מה עלה בגורלו, בזמנו דיברו בירושלים שרב משה יוסף היה מלא ברגשות חרטה על צערו הקשה שבשלו יתכן שחיים שלום עשה מעשה איום ונורא, מי ידע אם לא השלך עצמו לאיזה בור מים או תהום, בכך נקברה הטרגדיה האומללה, סיימתי את הרצאתי הארוכה באנחה מעושה.

כשיונטי שמע את התיאורים העסיסיים שלי, התפקע מרוב צחוק, הוא סיפר לי שהוא זה שדאג להחביא את חיים שלום פינקלשטיין לאחר שנמאס לו להיות בין החרדים. כדי שיוכל להסתתר בלי שאיש יעלה על דמותו, בנה לו תחפושת מעניינת כרעול פנים, אדם חסר זהות, הוא אמר לו להשתגע כדי שלא ינסו לסחוט ממנו את סודו, בזה הצליח מאד, איש לא התקרב לאותו משוגע, כולם חשבו שזה אחד שירד מדעתו, אין ספור בדיחות הלכו עליו, לכל אחד הייתה תיאוריה אחרת מיהו רעול הפנים המשונה, אחרי כן בנה לו זהות בשם שמוליק אייזנבאך ומזה נהיה מולי" סיים מומי את ההודעה כשהוא מצפה עתה לראות מה יעשה הבוס עם הידיעה העסיסית שהביא.

"הא, זהו המשוגע שהסתובב בירושלים כל הזמן עם "פאשעס" (תחבושות) על הפנים, והוא זה מולי פלד המטורח שלנו, בקיצור יש לנו כעת שלוש דמויות, חיים שלום העילוי הירושלמי, מולי האסטרטג ורעול הפנים וכולם הם בעצם אדם אחד, אין ספק שזו תרכובת מושלמת של טירוף אחד גדול, קיצור זהו צ'יזבט (כזב מיוחד) ענק ואתה רוצה שאאמין לך על התשלובת הזו בעצימת עיניים" סיים בנג'י את דבריו בעוקצנות ארסית.

מומי חש את כעסו מנסה להתפרץ, אלמלי ידע עם מי הוא מתעמת היה סוטר לו על לחיו מדושנת העונג אחת למעלה ושבע למטה כמצליף, אבל הוא חייב להמתין בסבלנות, לבסוף הוא יקבל את מה שאמר, לא נראה שיבטל לחלוטין את המידע שלו, המקור שלו חזק מאד, לא אחד מהרחוב, יונטי הוא דמות חזקה של אדם שהתעסק עם הרבה אנשים בירושלים, יש לו מקורות מידע עשירים שלא ניתנים לביטול.

בנג'י שיחק עם קווצות שעריו, מוחו חושב בשעה כזו קדימה, הוא לא היה מוכן לקבל את המידע של יונטי כהלכה פסוקה, הוא אחז את יונטי פרגר כשקן מדופלם, הוא זכר אותו היטב מה"געסאלאך" (הרחובות הצרים) של "מאה שערים" כבחור תזוי שמנסה להיות בכל מיני מקומות ולהרעיש נגד כל העוולות של הציונים, אבל הוא לא קנה את המשחק, הוא חש היטב את הפזילה שלו לרחוב הציוני התוסס, הוא לא העריך אותו כלל כמקור אמיתי בר סמכא, הוא צריך לברר היטב מיהו חיים שלום פינקלשטיין ואת כל הרקע מסביב, כל עוד הוא לא ידע עליו ד, אי אפשר להניח על מולי את היד.

בנג'י מוצא דרכים משלו לברר את המידע על חיים שלום:

הוא יצא לגיחה נוספת לירושלים, לא רק יונטי יודע להתחפש היטב, גם בנג'י למד פרק אחד או שניים בתלבושות, הוא יצא לתהות אחר הסיפור של חיים שלום, למרות מה שעבר, היו לו עדיין מקורות מידע בירושלים שלא ניתקו איתו קשר, בנג'י הוא אדם מאד מסודר, הוא יכול לתכנן במשך שעות מהלך מורכב, מתחילה ועד סוף, יש לו סבלנות פלדה הוא לא ממחר לשום מקום, הוא יושב ומתכנן כל פרט עד לחלקיק הקטן ביותר.

הוא הבין שלא שורפים גשרים, אף פעם אי אפשר לדעת, מתי יבואו לידי שימוש. בנג' לא נעלם פתאומית מירושלים, הוא עשה את כל מעשיו בריש גלי ובהתרסה מוחלטת, הוא לא יצא כנגב בחשיכה, אלא בראש מורם כנמרוד בשעתו רח"ל, אנשי ירושלים של מעלה' שגאו אותו וניתקו עמו מגע לחלוטין, אבל בנג' קר הרוח והמזג לא ניתק מגע עם אף אחד, הוא ידע לשמור קשרים כדי שיבואו לו לידי שימוש ברגע שיצטו, הוא היה מגיע מפעם לפעם לירושלים, פעמים בלי תחפושת בשביל להראות לשנואי נפשו שהוא לא פוחד מאיש, אבל כשהיה צריך משהו תועלת יוטר, היה מחביא את עצמו בתחפושת מעולה תוצרת ידיו האמונות, הוא אהב להסתובב בשכונת מאה שערים כדי להתעדכן מה קורה שם.

היו לו כמה חברים שנותרו בתוך המחנה והם היו מעדכנים אותו על מה שהתחדש, בנג' אהב לדעת על כל מה שרק קיים, זה קידם אותו בכל מיני תחומים.

הוא ניסה לדלות הפעם מידע אודות חיים שלום פינקלשטיין אבל הפעם התאכזב מרה, איש לא ידע לספר לו להיכן נעלם אותו עילוי פלאי שכאילו נשאב לאיזו גומחה נסתרת ביותר, איש לא ידע לספר מאומה עליו, כפי שלא ידעו לספר על יונטי פרגר שאף הוא נעלם ביום בהיר, הדבר היחיד שידעו לספר לו שמשפחתו התבשרה על ידי אחד מחבריו הישנים שערק למחנה הציוני, משפחתו הוקיעה אותו לחלוטין וישבה עליו שבעה כעל מת, אבל חיים שלום לעומתו נעלם בלי להותיר אחריו שום עקבות. בנג' לא נואש, הוא פנה אל נחצ'ה ברמן שהיה ידידו מהעבר, הוא שיער לעצמו שיוכל לעדכן אותו.

מפעם לפעם היה בא לנחצ'ה כדי לבדד אותו ולשמור על מקורות מידע נחוצים. נחצ'ה היה מקור מידע אוטנטי, הזיכרון שלו היה מדהים ביותר, הוא היה "פנומן" (יוצא מגדר הרגיל בתחום מסוים) כל פירור מידע שאסף על אנשים היה מתויק במוחו, כמו בתוך פולדר (תיקיה) מיוחד לך, הכל היה אגור ומתויק בסדר מופתי.

באותו זמן היה נחצ'ה ברמן מבודד כמעט לחלוטין, בשל מחלתו הקשה שתקפה אותו, תוצאה פגיעה של רוח קשה שהלמה בפניו (א'שווערין צוג) ביום חורפי מיוחד וגרמה לעיקום פניו כליל. הוא הסתגר בדירתו ימים ולילות בוש לצאת לרחוב, בשל פרצופו שהתעקם בצורה שהפחידה אפילו אותו עצמו, מאותו יום לא החזיק בביתו מראה, כדי שלא יראה את עצמו, הוא גם נזהר לא לעבור ליד חלונות ראוה שעלולים לשקף את מראהו הבלתי נסבל, הוא גם לא רצה לראות אנשים מחבריו, כדי לא לראות את תגובותיהם הנדהמות ממראהו שמיום ליום התעקם יותר ויותר. אבל השעמום אכל אותו בכל פה, לא היה לו במה להעסיק את עצמו, שעות בילה על גבי מרפסתו, סופר את הולכי הרגל שעוברים ברחוב.

פעמים רבות התפלל בלב, שירדם לנצח בלי לחוש כאבים, אבל תפילתו לא נשמעה אפילו למחצה, הוא נשאר בעולם עוד שנים, כדי לסבול ולחוש במעט את הסבל הרב שהמיט על הוריו היקרים שנפטרו בקיצור ימים, לאחר הבושות הגדולות שהמיט עליהם, מלבד עשרות רבות (ואולי מאות) של אנשים שהחטיאם והרס את כל חייהם.

אך עם בינומינקה פרקוביץ שמר קשר מסוים גם לאחר הטרגדיה, הוא היחיד שידע לתת לו מצב רוח טוב, מעולם לא הראה לו קצה רמז על מראהו הדוחה, הוא לא היה משתתף בצער ולא הגיב תגובה כלשהי על מחלתו הקשה, הוא היה מגיע בצורה הטבעית ביותר ומדבר איתו כבימי עבר, הוא היה יושב עמו מספר שעות ומעסיק אותו כדי להעביר את שעות שעמומו הרבים.

פעמים היה יושב ומספר לו את עלילותיו בצבא, כיצד הוא עושה ממפקדים בכירים קרקס ואין מי שיוצא כנגדו. נחצ'ה למרות היותו ציוניסט מושבע שרוצה שהצבא הישראלי יגדל ויתעצם מאד, נהנה מהסיפורים המבדרים של בינומינקה "פרא אדם" הוא העריך אנשים עוצמתיים, לך גילה חיבה יתירה לבנג' למרות המשובות שלו שגבלו בסדזים מוחלט.

מפעם לפעם היה בנג' מגיע לירושלים כדי להתעדכן בנעשה ולשאוף מעט מהאוויר הצח של ירושלים אותה אהב מאד, הוא היה מתגורר בביתו או באיזו חורבה שהפקיע מידי הבעלים הערירי שהתגורר בה עד שפונה לבית חולים לחולי נפש.

הפעם כשהגיע לביתו של נחצ'ה מצאו במצב ירוד ביותר, הוא היה אחוז טירוף ושבר כלים על גבי הרצפה, כדי לשק את כעסו הרב על ביש מזלו ועל יסוריו הרבים, בנג' ידע אך להרגיע את היצור האומלל, הוא הכין לו ארוחה דשנה וסעד אותו (לא היה זה מטעמי חסד, לכל טובה שהוא עושה יש מטרה פרטית) לאחר שהצליח להרגיע את נחצ'ה תישאל אותו על העילוי הירושלמי חיים שלום פינקלשטיין שנעלם באורח פתאומי מירושלים, הוא ביקש לדעת האם יש לו מושג על אותו עילוי שמספרים רבות אודותיו.

"איזו שאלה? חיים שלום היה אחד מהאובייקטים שלי עליהם התמקדתי זמן רב, תוכניות שלמות היו לי כדי להסיט אותו מדוך הלימוד, ידעתי שהוא יהיה מנהיג רציני של העולם החרדי, לכן השתדלתי רבות שהוא יהיה בצד שלנו".

נראה שהסיפורים אודותיו נסכו בו רוח חיים, הוא סיפר לו על שלוחו יונטי פרגר שהיה לא פחות מאחד מגדולי המקורבים של לייבל וווערקער ראש הקנאים והוא היה דווקא האיש שלו להדיח את חיים שלום, הוא בנה לו תפאורה מיוחדת כדי להבריח אותו מתוך המחנה החרדי, הוא סיפר לו על התחפושת המוצלחת כ"רעול פנים" חולה במחלת הנפילה מחלה מסוכנת במיוחד, בכך הבריח מעליו את כל הסקרנים הירושלמים שידעו לזוג כל פרט מידע על כל המשוגעים, אבל גם הם נזהרים מאד לא להתקרב לחולי מחלת הנפילה (בשל החשש שידבקו בה) כך לא חקר איש מיהו אותו רעול פנים, איש לא חלם שאותו רעול פנים הוא חיים שלום וגם אחד הסייענים של ארגון האצ"ל.

בנג'י הבין שעלה על תגלית טובה מאד, הפעם יונטי קלע היטב אל המטרה, אבל הוא לא התכוון לפרגן לו ולרקוד לפי החליל שלו, הוא מתכוון לסדר את היצור המתקרא מולי פלד בדרך משלו בלי לשתף את יונטי.

בשביל זה יש לו את יואב מרמורשטיין אותו הוא אוהב מאד, מכל החיילים במחנה, היחיד שנקשר אליו היה אותו יואב שהיה סדיסט לא פחות ממנו, אבל הוא לא חיפש משחקי שליטה, לא היה אכפת לו שבנג'י יתפוס פיקוד, הוא לא ראה בו מתחרה, כל אחד נמצא במשבצת שלו ומשתף עם השני פעולה בשטח בו הוא מתמקצע.

מולי בעל החלומות:

מולי (חיים שלום) שישן עד עתה בשלווה, לא ידע שישנם שני יצורים ששמו אותו על הכוונת. יונטי ובנג'י מתכוונים כל אחד לסדר אותו, כל אחד בדרך שלו, לאיש לא אכפת מה יהיה איתו ועד כמה הם הורסים לו את החיים. לכל אחד משונאיו יש תוכנית משלו עבורו... ואילו יקירנו חושב לתומו, כי יצלח את כל הקשיים בדרכו החדשה לחיים.

הוא יודע שישנם כמה חיילים במחנה שמתנכלים לו ומשימים אותו ללעג ולשנינה בין החיילים, בראשם עומד לץ חד לשון בשם יואב מרמורשטיין שמסכן לו כל מיני הודעות בשפת האידיש שגורמות לו לצאת מהכלים, אך אין לו מושג מה הן הסיבות שנלחמים בו, האם הם בזים לו על שהוא שומר על חלק מהמצוות (הללו הם בעיקר אלו ששנו ופירשו ששונאים את אלו שעוד מנסים לשמור על משהו) או שהם מקנאים בהצלחותיו הנדירות. העקיצות גרמו לו שהפסיק להתפלל מנחה בעת הדיונים ולבסוף נזנחה התפילה בימי החול כליל.

למרות ההטרדות לא ראה את עצמו במצב נואש, הוא אינו פוחד מאיש, כי הוא מאמין בקשר האמיץ שיש לו עם הרמטכ"ל יגאל ידן והאלוף חיים לסקוב שאוהבים אותו מאד, יש לו לובי שלם של אלופים ואלופי משנה שיעשו בשבילו הרבה. אפילו אם לא יגיע לדרגה הנכספת "רב אלוף" אין לו ספק שהוא יהיה ראש אגף תכנון ואסטרטגיה שמעניק באופן אוטומטי את התואר "אלוף" לממונה על המשורד, יש לו חלום נוסף לכהן כאלוף פיקוד המרכז שמפקח על אזור ירושלים, יש לו הרבה תוכניות שקשורות לירושלים הוא יוכל לעשות הרבה חידושים ושינויים בעיר שינציחו את שמו במשך עשרות שנים.

אין לו ספק שבגיל 40 יהיה בשפיץ הפירמידה, האם לא שווה להמתין קצת יותר מעשר שנים לתואר הנכסף? לינור ארוסתו ודאי תסכים להיות, אשת אלוף מהולל, הוא רק צריך אוך רוח כנגד כל המרושעים שחותרים תחתיו, אין לו ספק שיש לו כוחות אדירים שחייבים להגיע לניצול, זו היא הזדמנות חייו.

אבל חיים שלום אינו יודע שנכונות לו עוד הרבה הפתעות כואבות שיביאו אותו אל האמת הנצחית.

התודה והברכה לכל אלו שמסייעים להצלחת הגיליון!!!

התודה והברכה לכל אלו שמסייעים להצלחת הגיליון!!! hanoch90@gmail.com חנוך חיים וינשטוק נ"י 050-414-2587